

Л.Ф. Павлішина

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРШИХ СЕСІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО ПАРЛАМЕНТУ ЯПОНІЇ

ПРИЙНЯТА на 90-й сесії Імператорського парламенту і проголошена 3 листопада 1946 року нова Конституція Японії набувала чинності 3 травня 1947 року. Суттєві відмінності формування Національного парламенту за новою Конституцією та новим законом про парламент у порівнянні з Імператорським парламентом, а саме скасування довічного депутатства та унеможливлення призначення депутатів, вимагали проведення нових виборів.

Ще у процесі розгляду проектів поправок до Конституції Мейдзі перед урядом Японії постала проблема збереження верхньої палати парламенту як органу, що виконує стримуючі функції стосовно нижньої палати. «Проект Макарура» від головного командування окупаційних військ пропонував однопалатну систему. Та, зрештою, окупаційна влада погодилася залишити двопалатну систему за умови її демократизації [Павлішина 1996, 40]. Тобто депутати цієї палати мали обиратися народом. Тому вибори до верхньої палати, яка у новій Конституції мала назву Палата радників, стали важливою подією в історії японського парламентаризму. Вони засвідчили незворотність демократичних реформ, оскільки сам факт проведення виборів до Палати радників означав втрату впливу імператора та його оточення як на верхню палату, так і загалом на весь парламент.

Після виборів, які відбулися 20 квітня 1947 року, до складу верхньої палати пройшли 52 промисловці і 25 бізнесменів, 33 представники титулованої знаті з попереднього парламенту, 15 колишніх чиновників та 7 колишніх членів кабінету, 24 представники від аграріїв, 22 освітянина, 20 керівників профспілок, 8 священників, 8 літераторів, 7 юристів, 6 працівників соціальної сфери, 5 фізиків, 5 журналістів, 3 дипломати. Крім того, уперше до верхньої палати було обрано 10 жінок. Усі ці обранці посіли місця, які у Палаті перів Імператорського парламенту належали членам імператорської родини,

представникам титулованої знаті та найбагатшим землевласникам.

Середній вік депутатів Палати радників виявився на 10 років меншим у порівнянні з таким попередньої Палати перів. Вік більшої частини депутатів не перевищував 60 років. Так, 11 депутатів були віком від 30 до 40 років, 64 депутати – від 40 до 50 років, 96 депутатів – від 50 до 60 років, 62 депутати – від 60 до 70 років і 17 депутатів від 70 років [Uchida 1990, 139].

На перших виборах 1947 року до Палати радників було обрано 100 депутатів від загальнонаціонального виборчого округу і 150 – від територіальних виборчих округів. Ця схема виборів залишалася незмінною до 1982 року. Лише кількість територіальних виборчих округів у 1970 році збільшилася на 2 округи Окінави.

З 1947 року до 1980 року було проведено 12 виборів з переобранням кожні три роки половини депутатського корпусу палати відповідно до нової Конституції Японії [Nipponkoku Kenpō 45 jō]. У 1982 році через поправки до закону про вибори була уведена система пропорційного представництва. Починаючи з 13-х виборів до Палати радників у 1983 році, сто депутатів, які раніше обиралися від загальнонаціонального виборчого округу, почали обиратися за партійними списками, і кожна партія займала місця у палаті залежно від кількості отриманих на виборах голосів.

Після перших виборів до Палати радників найбільшою зі створених у верхній палаті фракцій була консервативна і впливова фракція Рьокуфукай. Вона була сформована з 92-х незалежних депутатів з метою сприяння виконанню функцій верхньої палати, оскільки, як вважали члени фракції, тільки не пов'язані з інтересами партій депутати можуть діяти вільно і неупереджено [Notori, 32].

Назва фракції «Рьокуфу», що дослівно означає «зелений вітер», була запропонована драматургом і прозаїком Юдзо Ямамото

в ознаменування початку роботи нового парламенту. На думку Ямамото, зелений колір є центральним серед семи кольорів, не схиляється ні праворуч, ні ліворуч і спонукає до тиші, миру та роздумів. Крім того, ця назва пояснювалася надією привнести свіжий погляд у новий парламент. Надалі, у міру посилення партизації у верхній палаті, кількість депутатів фракцій поступово зменшувалася, і в 1965 році вона була розпущена [Uchida 1999, 60].

До складу верхньої палати після перших виборів, крім фракції Рьокуфукай, входили фракції від Соціалістичної партії Японії – 47 депутатів, Сінсейкурабу від Ліберальної партії Японії – 44 депутати, від Демократичної партії – 42 депутати, 20 депутатів фракції Мусьодзоку Конданкай, від Комуністичної партії Японії – 4 депутати та один депутат, що не належав до жодної фракції.

Вперше верхня палата самостійно, без участі імператора обрала президента палати та його заступника. Президентом Палати радників став представник фракції Рьокуфукай, колишній міністр імператорського двору Цунео Мацудайро. Його заступником був обраний Дзіїгіро Мацумото від Соціалістичної партії Японії.

У сучасній Палаті радників продовжують дотримуватися правила, коли президентом палати обирають кандидата з найбільшої фракції у палаті, а заступника – з другої за величиною фракції. Термін перебування президента палати та його заступника такий самий, як і депутатів палати, тобто 6 років [Kokkaiho 18 jō].

Проте в історії існування Палати радників можна побачити багато прикладів, коли президента палати відправляли у відставку через 3 роки після чергових виборів, на яких переобирали половину депутатів палати. Так, з 1977 року до 1998 року президент палати змінювався кожні три роки. Були також випадки, коли президента палати обирали повторно (на другий термін). Юдзо Сігемуне заступив на посаду президента палати у 1962 році і обіймав її протягом 9 років, створивши «царство Сігемуне» в ЛДП. У 1971 році його однопартієць Кейдзо Коно, який був прихильником реформування Палати радників, заручився підтримкою опозиційних партій і не допустив четвертого обрання Сігемуне. Очливши верхню палату, Коно запровадив традицію, за якою обрані на посаду президента

палати депутати мали виходити з лав партії, та докладав багато сил, щоб привернути увагу фахівців та громадськості до проблем реформування верхньої палати.

25 квітня 1947 року були проведені вибори до Палати представників. Депутатами нижньої палати стали 44 юристи, 24 колишніх чиновники та 6 колишніх урядовців, 23 літератори, 19 керівників профспілок, 16 освітян, 14 представників аграріїв, 10 журналістів, 6 священників і 3 фізики. Та найбільшу кількість місць – 301 місце з 466 – зайняли промисловці і бізнесмени, що було надзвичайно важливо для відновлення та розвитку промисловості післявоєнної Японії. Склад нижньої палати був оновлений майже наполовину. З попереднього складу було обрано 238 осіб, ще пройшли 7 осіб колишніх депутатів та 221 особа нових.

Після виборів жодна з фракцій у Палаті представників не мала більшості. Соціалістична партія Японії отримала 144 місця, Демократична партія – 132 місця, ліберальна партія Японії – 129 місць, партія Кокумінкьодо – 31 місце, Мусьодзоку курабу (фракція незалежних депутатів) – 19 місць, Селянська партія Японії – 7 місць, Комуністична партія Японії – 4 місця. Отже, нижня палата зіткнулася з першими труднощами обрання голови палати. Складність цього завдання була зумовлена необхідністю формування коаліції. Проте, незважаючи на тривалі переговори та конфронтацію між Ліберальною партією та Соціалістичною партією, вибори голови нижньої палати та його заступника відбулися. В результаті спікером Палати представників став депутат від Соціалістичної партії Японії Комакіті Мацуока, який отримав 274 голоси і переміг попереднього голову палати Такесі Ямадзакі від Ліберальної партії, якого підтримали лише 126 депутатів. Заступником спікера став М. Танака, який випередив 5 претендентів, здобувши 287 голосів.

Основною подією після парламентських виборів 1947 року стало обрання парламентом прем'єр-міністра. Вперше в історії японського парламентаризму депутати мали взяти на себе відповідальність за розвиток країни і визначити лідера, якому могли довірити втілення у життя своїх планів і наказів. За новою Конституцією Японії прем'єр-міністр обирається парламентом з-поміж депутатів [Nipponkoku Kenpo 67 jō 1kō] та призначається формально імператором.

Прем'єр-міністр наділений великими по-вноваженнями. Усі органи та структури, що могли здійснювати тиск на прем'єр-міністра за Конституції Мейдзі, такі як Таємна рада, керівництво самостійної, відокремленої від кабінету армії, кола вищих сановників тощо, були ліквідовані. До обов'язків прем'єр-міністра входить загальне керівництво виконавчою владою, призначення та звільнення міністрів, подання до парламенту урядових законопроектів та здійснення доповідей у парламенті стосовно державних справ та зовнішньої політики. З одного боку, він залежить від волі парламенту, оскільки після кожних загальних виборів до Палати представників кабінет у повному складі іде у відставку і прем'єр-міністр обирається заново. З другого боку, він має виключне право розпустити нижню палату [Nipponkoku Kenpō 7 jō, 69 jō]. Отже, бажання мати свого прем'єр-міністра було у кожній партії, представники якої пройшли до парламенту.

Фракція Соціалістичної партії Японії, яка всупереч очікуванням отримала найбільшу кількість місць у парламенті, мала приблизно третину місць у нижній палаті. Голова комітету Соціалістичної партії Тецу Катаяма одразу висловив думку про прем'єр-міністра від Соціалістичної партії. Проте генеральний секретар¹ Ліберальної партії Оно висунув припущення, що у разі об'єднання фракцій Ліберальної та Демократичної партій вони створять більшість у парламенті і зможуть стримати просування Соціалістичної партії. У свою чергу представник Демократичної партії підтвердив можливість появи такого консервативного коаліційного кабінету з Ліберальною партією, якщо не буде створена коаліція з трьох партій: Соціалістичної, Демократичної та Ліберальної. У цій ситуації генеральний секретар Соціалістичної партії Нісіо заявив про доцільність формування всенародного кабінету, при цьому Соціалістична партія, не наполягаючи на посаді прем'єр-міністра, пропонувала приєднати до коаліції фракцію партії Кокумінкьодо і створити коаліційний уряд з 4-х фракцій. Така ідея сподобалася лідерам Ліберальної та Демократичної партій, які мали намір поставити прем'єром свого представника.

Після набуття чинності нової Конституції парламент вперше мав сформувати свій кабінет, тому хоча досить складно і довго йшли переговори, але всі фракції шукали шляхи

до порозуміння. Прем'єр-міністр попереднього кабінету Сігеру Йосіда, який відстоював інтереси Ліберальної партії, визнав за Соціалістичною партією право на домінуючу роль у переговорному процесі.

На спільному засіданні представники чотирьох фракцій виявили єдність поглядів, дійшли згоди щодо необхідності співробітництва для виходу зі скрутного становища та формування коаліційного кабінету і вирішили тимчасово залишити поза обговоренням кадрові та гострі політичні питання. Проте для реалізації ідеї коаліційного кабінету чотирьох фракцій перш за все потрібно було подолати протистояння всередині партій – учасниць переговорів. У Соціалістичній партії представники правого крила вважали, що соціалістам не обов'язково наполягати на посаді прем'єр-міністра, представники лівого крила, навпаки, збиралися усіма силами домагатися прем'єрського крісла. У Демократичній партії сперечалися між собою прихильники та противники двофракційної коаліції Ліберальної партії та Демократичної партії. У керівництві Ліберальної партії також було багато прихильників виключно коаліції з Демократичною партією, які поки зайняли вичікувальну позицію, придивляючись до поведінки соціалістів. Єдиною фракцією, яка одноставно підтримувала ідею чотирипартійної коаліції, була фракція партії Кокумінкьодо.

Соціалістична партія, маючи найбільшу фракцію у парламенті, на засіданні генеральних секретарів чотирьох партій запропонувала проект політичної угоди. Після внесення поправок і зауважень кожною партією ця угода була ухвалена. Залишалися невирішеними кадрові питання на чолі з посадою прем'єра. Більшість членів партії майбутньої коаліції вже схилилися до того, щоб віддати посаду прем'єр-міністра соціалісту Катаямі, проте несподівано виникла проблема з входженням представників лівого крила Соціалістичної партії до складу кабінету. Два соціалісти від лівого крила партії Канзю Като та Мосабуро Судзукі на прес-конференції з іноземними журналістами заявили, що надалі між лівим крилом Соціалістичної партії та Комуністичною партією Японії не буде зв'язків ні на офіційному, ні на приватному рівні, та виказали своє бажання увійти в коаліційний кабінет. На що прем'єр-міністр Йосіда одразу відреагував, оголосивши, що не увійде до

складу кабінету, якщо там будуть соціалісти лівого крила, чим завів переговори стосовно коаліції чотирьох фракцій у безвихідь.

23 травня 1947 року після відставки кабінету Йосіди та обрання голів палат на засіданні представників чотирьох фракцій було одностайно висунуто кандидатуру Катаями на посаду прем'єр-міністра. Того ж дня у парламенті відбулося голосування. У Палаті представників з 426 голосів він отримав 420, у Палаті радників з 207 депутатів, які брали участь у голосуванні, за нього віддали 205 голосів. Отже, першим прем'єр-міністром відповідно до нової Конституції Японії став голова комітету Соціалістичної партії Японії Тецу Катаяма. Проте з призначенням прем'єра питання формування коаліційного уряду ще не було вирішено. Через проблеми, пов'язані з лівим крилом Соціалістичної партії, фракція Ліберальної партії відмовилася входити у коаліцію. Лише 1 червня була сформована коаліція з трьох фракцій, і до уряду увійшли 7 осіб від Соціалістичної партії, 7 осіб від Демократичної партії, 2 особи від партії Кокумінкьоодо, ще два депутати з фракції Рьокуфукай Палати радників також стали членами уряду. Створенням коаліційного уряду парламент довів свою життєздатність, а представники партій – свою спроможність, ідучи на компроміси, домовлятися і самостійно, без втручання імператора та його ставлеників, приймати рішення.

Перед урочистим відкриттям першої сесії Національного парламенту депутати обох палат мали пройти ще одне випробування – розподіл постійних комітетів. У Палаті представників спочатку розглядали варіант пропорційного розподілу посад голів комітетів між усіма фракціями, але зрештою вирішили поділити їх тільки між учасниками правлячої коаліції. Фракція Соціалістичної партії отримала 9 комітетів, причому представники лівого крила очолили бюджетний комітет, комітет сільського та лісового господарства та інші. Фракція Демократичної партії також отримала 9 комітетів, і фракції партії Кокумінкьоодо дісталось три комітети. Депутати Палати радників, на відміну від нижньої палати, розподілили комітети пропорційно між усіма фракціями безвідносно до того, правлячими вони були чи опозиційними. Найбільша фракція Рьокуфукай отримала 7 комітетів, фракції від Соціалістичної, Ліберальної та Демократичної партій мали по

4 комітети, фракція Мусьодзоку Конданкай – 2 комітети, і тільки Комуністи, яких було лише 4 особи, залишилися без комітету.

Урочиста церемонія відкриття першої сесії Національного парламенту відбулася 23 червня 1947 року. Ця церемонія за новою Конституцією вже втратила свій юридичний сенс, який мала за Конституцією Мейдзі. Імператорський парламент скликався, відкривав, призупиняв та закривав свої сесії лише за указом імператора. Імператорський парламент розпочинав свою роботу тільки після того, як на церемонії відкриття сесії отримувал на це дозвіл імператора [Giinhō 2jō – 5jō]. Відповідно до Закону про Національний парламент відлік робочих днів Національного парламенту починався від дня його скликання [Kokkaihō 14 jō], але оскільки Національний парламент став найвищим органом державної влади, то вважали за необхідне зберегти урочисту церемонію відкриття сесії. Церемонія має відбуватися під керівництвом голови Палати представників [Kokkaihō 9 jō], а дату, час та місце проведення він вирішує спільно з президентом Палати радників [Shūgiin kisoku 19 jō, Sangiin kisoku 21 jō]. Урочиста церемонія відкриття першої сесії Національного парламенту, як і належить, була проведена за присутності імператора, прем'єр-міністра, голови Верховного суду та депутатів обох палат. Вітальна промова імператора, яку він традиційно проголошував під час таких церемоній в Імператорському парламенті, теж зазнала деяких змін, і замість величного імператорського «chin», що означає «ми», стосовно своєї особи трохи незвично для оточуючих звучало більш буденне слово «watakushi» – «я». Доповідь прем'єр-міністра Катаями з викладом програми діяльності уряду була заслухана через кілька днів – 1 липня.

Перша сесія Національного парламенту тривала з 20 травня 1947 р. (день скликання парламенту) до 9 грудня того ж року. За цей період, крім регламентів обох палат, було прийнято 158 законів (150 урядових і 8 депутатських), серед яких найбільш важливими були Закон про державних та муніципальних службовців, новий Закон про поліцію, Закон про заснування міністерства праці та Закон про заснування Управління юстиції.

Під час першої сесії в обох палатах почали проводити засідання за системою вільних дебатів. Стаття 78 Закону про Націо-

нальний парламент зобов'язувала кожну палату щонайменше один раз на два тижні проводити засідання, де депутатам надавалася можливість вільно висловлювати свої думки на заздалегідь запропоновану ними тему. Перші вільні дебати були проведені 7 липня 1947 р. у Палаті представників. Темою для обговорення обрали доповідь уряду про реальний стан економіки в країні. Депутати виступали послідовно від усіх фракцій по 10 хвилин кожний. На відповіді уряду відвели по 5 хвилин. Проте довгоочікувані дебати не справили сподівань. Питання депутатів були невиразними, а відповіді міністрів – короткими і сухими. Жвавий запал вільної дискусії був відсутній. Наступного дня газета «Асахі» піддала це засідання нищівній критиці. Тому вже 10 липня провели другі дебати на тему «Якими мають бути вільні дебати?». Виступаючий на них депутат від фракції Ліберальної партії Ецудзіро Уехара пояснив провал дебатів застарілим мисленням. За новою Конституцією Національний парламент отримав статус найвищого органу державної влади, але старої звички в усьому підкорятися уряду позбутися за один день неможливо. Традиційно залежна поведінка стосовно уряду не змінилася. Депутатам ще не вистачало твердості духу, щоб опонувати міністрам. Уехара також відзначив невміння депутатів вести дискусію між собою. На його думку, якщо вони, замість грубих викриків, не почнуть прислухатися до аргументів один одного, вільних конструктивних дебатів не буде.

У Палаті радників також були проведені вільні дебати щодо невідкладних економічних заходів, житлової проблеми тощо, але, як і в нижній палаті, вони успіху не мали.

Керівник відділу ставки головнокомандуючого, що відав питаннями Національного парламенту, Джастін Вільямс доклав багато зусиль, щоб стаття про вільні дебати була включена до Закону про Національний парламент. Він згадував, що депутати парламенту, які були звичайними членами партій і ніколи не заступали на чиновницьку посаду та загалом любили подискутувати, коли виходили на трибуну під час вільних дебатів, завжди втрачали інтерес до опонентів з інших фракцій і починали монотонно читати завчасно підготовлені тексти. Щоб зіткнути точки зору виступаючих і оживити дебати, комітети обох палат кожного разу змінювали

процедуру їхнього проведення, та це було марно [Williams 1989, 252]. З 1948 року за внесеними поправками до Закону про Національний парламент вільні дебати мали проводитися раз на три тижні. У 1956 році статті про вільні дебати були скасовані.

Однією з нових систем, запроваджених у Національному парламенті, була система відкритих слухань. Її метою було почути думки зацікавлених сторін і досвідчених фахівців стосовно важливих питань. Перші відкриті слухання відбулися 11 та 12 серпня 1947 року у Палаті радників стосовно вилучення статті про перелюбство з проекту поправок до Кримінального кодексу. У виступах брали участь колишній голова Верховного суду Мотодзі та професори – фахівці з кримінального права Токійського університету. У переповненому залі, де відбувалися слухання, серед публіки було багато молодих жінок. Наприкінці слухань розгорілася гостра дискусія, яка надала цим слуханням широкого резонансу. У Палаті представників відкриті слухання були присвячені проекту поправок до Цивільного кодексу. На основі конституційних норм про гідність особи та рівність осіб за статтю були внесені проекти поправок до статей, пов'язаних із сімейним правом. Тому на відкриті слухання були поставлені питання, що стосувалися шлюбу та отримання спадку. Під час першої сесії також були проведені відкриті слухання щодо законопроекту про державний контроль у вугледобувній промисловості. На відміну від вільних дебатів, відкриті слухання виявилися більш успішними та результативними.

Урочиста церемонія відкриття другої сесії Національного парламенту відбулася 21 січня 1948 року. Постійне розходження у поглядах між фракціями – членами коаліції, суперечки всередині фракцій та гостре протистояння уряду і лівого крила Соціалістичної партії призвели до неможливості дійти згоди стосовно бюджету на 1948 рік, і прем'єр-міністр Катаяма прийняв рішення про відставку уряду, яка відбулася 10 лютого 1948 року. Це була перша відставка кабінету після набуття чинності нової Конституції, і у який спосіб має формуватися наступний кабінет, ніхто не знав. Прем'єр-міністр Катаяма подав імператору заяву про відставку та сповістив про неї голів обох палат. Голова Палати представників Мацуока запропонував своє посередництво у проведенні спільної бесіди з керівниками чотирьох найбільших фракцій. Проте

лідер Ліберальної партії Йосіда заявив, що саме його фракція як опозиційна має формувати наступний кабінет, і відмовився брати участь у засіданні. Голова нижньої палати після переговорів з керівниками усіх фракцій та генеральними секретарями партій, які були представлені в палаті малими фракціями, призначив дату обрання прем'єр-міністра. Кожна партія розпочала активну діяльність зі створення фракції більшості у парламенті. Ліберальна партія, яка заявила про свій намір формувати кабінет, мала лише 120 місць у нижній палаті, і щоб претендувати на посаду прем'єра, їй необхідно було об'єднатися з представниками Демократичної партії та малими фракціями. Три фракції правлячих партій кабінету Катаями мали перевагу у кількості місць у нижній палаті, проте Демократична партія вирішила висунути на посаду прем'єра свого лідера Хітосі Асіду й енергійно шукала підтримки в Ліберальній партії, маючи на меті створити з нею консервативне об'єднання. Фракція Кокумінкьо до схилялася до злиття з фракцією Всеяпонського селянського союзу. Найбільш впливова Соціалістична партія Японії, через протистояння лівого і правого крила якої кабінет Катаями був змушений піти у відставку, опинилася під загрозою розколу. Та після розмови Катаями з верховним головнокомандуючим окупаційних військ Дугласом Макартуром у керівників партії з'явилася надія на можливість формування другого кабінету Катаями, тому представники лівого крила партії пішли на поступки, намагаючись узгодити позиції.

Поіменне голосування за прем'єр-міністра відбулося в обох палатах 21 лютого 1948 року. У Палаті представників Хітосі Асіді від Демократичної партії набрав 216 голосів, Сігеру Йосіда від Ліберальної партії – 180 голосів, Тецу Катаяма від Соціалістичної партії – 8 голосів. У Палаті радників Йосіда набрав 101 голос, Асіді – 99. І хоча результати голосування не зійшлися, але оскільки нижня палата відповідно до Конституції має переважне право у цьому питанні [Nipponkoku Kenpō 67jō], то прем'єром був обраний Хітосі Асіді. У його кабінеті представники Соціалістичної партії, включаючи її ліве крило, отримали 8 посад, представники Демократичної партії – 7 посад і представники партії Кокумінкьо – 2. Одночасно з формуванням кабінету Асіді проводили реорганізацію опозиційні сили.

Частини фракцій Демократичної та Ліберальної партій об'єдналися й утворили фракцію Демократично-ліберальної партії, яка, маючи 151 депутата, стала найбільшою фракцією у нижній палаті.

Робота другої сесії двічі гальмувалася через неявку великої кількості депутатів до зали засідань. Прем'єр-міністр Асіді, домаючись постійної присутності депутатів на засіданнях, навіть змушений був видати письмове попередження. Через три дні секретар кабінету піддав критиці депутатів, які проігнорували це попередження, та відсутніх змін не відбулося.

На другій сесії з 225 поданих урядом законопроектів було прийнято 190, з 31 депутатського законопроекту прийнято 23. Були прийняті Закон про недоторканність особи, Закон про надзвичайні заходи у вуглеводобувній промисловості, Закон про лікарів, закони, що регулюють роботу медсестер, акушерок і санітарок, та інші.

Друга сесія Національного парламенту була закрита 5 липня 1948 року. Але ще до її завершення широкого розголосу набула корупційна справа, пов'язана з електротехнічною компанією «Сьова», керівники якої витратили призначені на відновлення та реконструкцію гроші на пожертви політичним партіям. Були заарештовані директор компанії та багато її працівників. За підозрою у намаганні зам'яти справу був узятий під арешт колишній генеральний секретар Ліберальної партії Оно. До справи також виявилось причетним керівництво уряду, а саме прем'єр-міністр Асіді та його заступник Суехіро Нісію. 7 жовтня кабінет у повному складі пішов у відставку. У зв'язку з необхідністю обрання нового прем'єр-міністра та на вимогу генерального штабу окупаційних військ [Rengōkoku – saikōshireikan...] прийняти поправки до Закону про державних службовців 11 жовтня 1948 року була скликана позачергова третя сесія Національного парламенту. Правляча коаліція через підозри у хабарництві та взаємну недовіру розпалася. Проте фракція Демократично-ліберальної партії хоча й була найбільшою у нижній палаті, але не мала необхідної кількості місць для обрання свого прем'єр-міністра. Після першого голосування голова партії Сігеру Йосіда набрав 184 голоси, соціаліст Тецу Катаяма – 87. У другому турі поіменного голосування за Йосіді віддали голоси 185 депутатів, решта

бюлетенів були білими, що означало згоду. Йосіда став головою уряду меншості, що утруднювало прийняття законів, тому він мав твердий намір розпустити парламент. Опозиційні фракції, які перебували у більшості, розпочали палку дискусію довкола розпуску, наполягаючи на необхідності прийняття резолюції про недовіру уряду, відповідно до статті 69 Конституції Японії. Вони сподівалися, що така резолюція не буде прийнята і парламент уникне розпуску. Після прийняття поправок до Закону про держслужбовців та ще 32 урядових і 5 депутатських законопроектів 30 листопада 1948 року третя позачергова сесія була закрита, і наступного дня на відкритті чергової четвертої сесії у своїй промові про програму діяльності уряду Йосіда підтвердив свій намір розпустити нижню палату одразу після ухвалення термінових поправок до бюджету.

6 грудня у Палаті представників відбулася неординарна подія. Депутати нижньої палати 140 голосами проти 120 дали згоду на арешт прем'єр-міністра Асіді і ще двох депутатів за підозрою у хабарництві. 23 грудня після прийняття резолюції про недовіру кабінету Йосіди нижня палата була розпущена.

20 січня 1949 року відбулися загальні вибори до Палати представників. Вони показали, що Соціалістична партія втратила більшу частину своїх прихильників і отримала лише 48 місць. Фракція Демократично-ліберальної партії зайняла абсолютну більшість – 269 місць у нижній палаті і не мала потреби створювати коаліцію. При обранні голови

уряду на 5-й сесії за Йосіду проголосували 350 депутатів, і він знову став прем'єр-міністром. Надалі Сігеру Йосіда переобирався у 1952-му та 1953 роках, і його прем'єрство тривало до кінця 1954 року.

Отже, перші сесії Національного парламенту Японії фактично відкрили нову еру в історії японського парламентаризму. Вони продемонстрували процеси демократизації, що відбулися в країні, чого наполегливо домагалася окупаційна влада. Вперше обидві палати парламенту були обрані народом. Вперше парламент самостійно призначав прем'єр-міністра, надавши йому право формулювати політику країни. Та разом з цим депутати вперше відчували весь тягар влади і свою відповідальність перед народом. Очевидними стали хиткість їхнього становища та залежність від поглядів виборців.

У свою чергу, громадяни Японії почали розуміти, що своїми голосами на виборах можуть спрямовувати розвиток країни у потрібному їм напрямку. Єдине, що було на той час і залишається до сьогоднішнього дня поза впливом виборців, – це посада прем'єр-міністра. Ідучи на вибори, японські громадяни не знають, яка ситуація складеться після підрахунку голосів. Саме розміщення сил після виборів зумовлює необхідність створення коаліції та досягнення компромісу стосовно кандидатури прем'єр-міністра у складних переговорах між політиками. При цьому основною мотивацією для прийняття остаточного рішення є політична доцільність, а не уподобання чи побажання громадян Японії.

¹ У японських політичних партіях посада генерального секретаря за значущістю перебуває на третьому місці після голови партії та його заступника.

ДЖЕРЕЛА

Giinhō.

Nipponkoku Kenpō, 1946.

Uchida M. Gendai Nihonseiji shōjiten. Tōkyō, 1999.

Kokkaihō.

Rengōkoku saikōshireikan – no Ashida Hitoshi sōridaijin – ni taisuru shokan. 1948 nen, 7 gatsu, 22 nichi.

Sangiin kisoku, 1947.

Shūgiin kisoku, 1947.

ЛІТЕРАТУРА

Павлішина Л.Ф. Проблема реформування Палати радників у парламенті Японії // Східний світ. № 8, 1996.

Notori T. Ryokufūkai jū hachi nen shi. Tōkyō, 1970.

Uchida K., Kanahara S., Koya T. Nihon gikai shiroru. 4 Tōkyō, 1990.

Williams, J. Makkāsā – no seiji kaikaku. Tōkyō, 1989.